

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF ENGİN KONUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8269)

Karar Tarihi: 6/4/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Nuri NECİPOĞLU
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Ayhan KILIÇ
Başvurucu : Arif Engin KONUK
Vekili : Av. Pervin BIYIKLIOĞLU ÖZSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazın bir bölümünün imar uygulama planı değişikliğiyle yola terk edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; plan değişikliğine ilişkin işleme karşı açılan davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/5/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
8. Başvurucu, İstanbul ili Pendik ilçesi Doğu Mahallesi'nde kâin 97 pafta 830 ada 78 parsel numaralı taşınmazın malikidir.
9. Pendik Belediyesi tarafından başvurucunun taşınmazının bulunduğu alanda 23/9/2005 onay tarihli 1/1000 ölçekli revizyon Pendik uygulama imar planı (plan) yapılmıştır. Plana göre başvurucuya ait taşınmazın bir bölümünün, taşınmazın yanında bulunan altgeçidin doğrultusunun değiştirilmesi sebebiyle yola terk edilmesi gerekmektedir.

A. İmar Planına Karşı Açılan İptal Davası

10. Başvurucu tarafından imar planının iptali istemiyle 28/3/2006 tarihinde İstanbul 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. Mahkemece keşif ve bilirkişi incelemesi

yaptırılmıştır. Birlikli raporunda, altgeçidin doğrultusunun değiştirilmesinin hiçbir kamusal yarar sağlamayacağı belirtilmiştir. Raporda, mevcut altgeçidin yıkılmasının, ekonomik maliyet getireceği hatırlatılmış ve yeni projeye göre parselde bulunan bir bloğun zemin katında mahremiyet ve güvenliği zedeleyeceği ifade edilmiştir. Raporda, ek olarak plan koşullarına ve ruhsata uygun yapılan bir yapı grubunun yaşam kalitesini düşürücü nitelik taşıyan dava konusu planın planlama kurumuna olan güveni sarsacağı da belirtilmiştir.

11. Mahkemece, birlikli raporuna dayanılarak dava konusu planın başvuru yönünden şehircilik ilkelerine ve planlama esaslarına uygun olmadığı gerekçesiyle 22/1/2008 tarihli kararla planın başvuru konusunun taşınmazına isabet eden kısmının iptaline karar verilmiştir.

12. Kararın temyizi üzerine Danıştay Altıncı Dairesinin (Daire) 18/5/2010 tarihli kararıyla Mahkeme kararı bozulmuştur. Daire kararında uyuşmazlık konusu altgeçidin, Demiryolları Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü'nün (DLH) "Marmaray Üçleme Projesi" kapsamında yer alacak olan yaya ve taşıt altgeçidi altyapı çalışmalarına ilişkin olduğu ve altgeçidin varlığında zaruret bulunduğu ifade edilerek uyuşmazlığın bu projeye bağlantısı değerlendirilerek bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

13. Bozma kararına uyan Mahkemece DLH'den "Marmaray Üçleme Projesi" getirtilerek incelenmiştir. Mahkeme, ek birlikli raporu istemeksizin önceki birlikli raporu ile anılan projeyi birlikte değerlendirilerek planın hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşmış ve 20/12/2011 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, altgeçidin doğrultusunun değiştirilmesinin Marmaray Üçleme Projesi kapsamında olduğu belirtilmiştir. Marmaray Üçleme Projesi'nin mevzuatta belirtilen konularda ilgili kurumlardan alınan verilere dayandığı, bilimsel teknik ve yöntemlere uyulmak suretiyle hazırlanan büyük bir proje olduğu ifade edilen kararda, bu projenin bir parçası olan alt geçidin bulunmasının zaruret olduğu sonucuna varıldığı vurgulanmıştır.

14. Karar, Dairenin 20/11/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

15. Başvurucu 7/3/2014 tarihinde kararın düzeltilmesi yoluna başvurmuştur.

16. Başvurucu 26/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurunun Yapıldığı Tarihten Sonraki Gelişmeler

17. Dairenin 26/6/2015 tarihli kararıyla karar düzeltme istemi kabul edilerek Mahkeme kararı bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, söz konusu alanı kapsayan uyuşmazlığa konu planın kabulünden sonra 31/7/2008 tarihinde dava konusu alana ilişkin bir kez daha plan değişikliği yapıldığı ve bu değişikliğe ilişkin Belediye Meclisi kararının iptali ve maddi tazminat istemiyle davacı tarafından İstanbul 2. İdare Mahkemesinde dava açıldığı belirtilmiştir. Daire, İstanbul 2. İdare Mahkemesince 8/3/2010 tarihinde davanın kısmen süre aşımı yönünden reddi; kısmen de incelenmeksizin reddi yolunda karar verildiğini ve bu kararın Danıştay Altıncı Dairesinin 26/6/2015 tarihli kararı ile karar düzeltme aşamasında bozulduğunu ifade etmiştir. Gerekçede, ayrı ayrı iki davaya konu edilmiş planlama sürecine ilişkin kısımların birleştirilerek bütünsel bir bakış açısı ile değerlendirmesi gerektiği açıklanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 6/4/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Başvurucu, yaya altgeçidinin 78 parsel numaralı taşınmazla bir irtibatının bulunmadığını ve söz konusu altgeçidin yapımı için bu parselden alınan kısma ihtiyaç

duyulmadığını belirtmiştir. Başvurucu, haklı bir sebebe dayanmayan plan değişikliğinin 78 sayılı parsel ile isabet eden kısmının iptali gerekirken Mahkemece aksi sonuca ulaşılarak davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile ilgili olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, Mahkemece davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmekte ise de başvurunun iddiaları incelendiğinde şikâyetlerin özünün mülkün kullanım biçimini düzenleyen plan değişikliğine yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle bu iddianın mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir.

22. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 16). Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; *Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

23. Bu ilke uyarınca başvurunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*İsmail Buğra İşlek*, § 17).

24. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun; iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvuru açısından makul bir çabayla ulaşılabılır nitelikte olması ve sadece kağıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya ölçülü olmayan bir takım şekli koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (*Fatma Yıldırım*, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

25. Karar düzeltme yolu olağan bir kanun yolu niteliğinde ise de bu yol, istemin bir üst mahkeme veya aynı düzeyde başka bir mahkemece değil temyiz incelemesini yapan aynı yargı mercii tarafından incelenmesi nedeniyle klasik olağan kanun yollarından ayrılmaktadır (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 49). Anayasa Mahkemesi kararlarında karar düzeltme kurumunun bu niteliği dikkate alınarak bu yolun etkili bir başvuru yolu olup olmadığı başvuru sahiplerinin ihtiyarına bırakılmıştır (*Fikret Güney*, B. No: 2013/1936, 18/9/2013; *Kudret Başbuğ* B. No: 2014/4714, 8/6/2016). Ancak başvurunun bu yolu etkili görerek bu yola başvurusu hâlinde karar düzeltme talebine ilişkin bir karar verilinceye kadar olağan kanun yolları tüketilmiş olmayacaktır. Bir başka ifadeyle kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi gerekir. Bu çerçevede idari yargı önündeki davalarda karar düzeltme yoluna

başvurulması hâlinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle karar düzeltme talebinin sonucunun beklenmesi, böylece bu yolun tüketilmesi gerektiği açıktır (*İsmail Buğra İşlek*, § 18).

26. Başvuru konusu olayda, başvuru tarafından planın iptali istemiyle İstanbul 3. İdare Mahkemesinde açılan davanın reddi yolunda verilen 20/12/2011 tarihli karara karşı yapılan temyiz istemi Dairenin 20/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiş ve Mahkeme kararı onanmıştır. Başvurucu bu karara karşı 7/3/2014 tarihinde karar düzeltme yoluna başvurmuş ancak karar düzeltme talebi hakkında henüz karar verilmeden Anayasa Mahkemesine 26/5/2014 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır. Başvurucunun etkili ve sonuç almaya yeterli görerek başvurduğu bir kanun yolunun sonucunu beklemeksizin bireysel başvuruda bulunduğu ve dolayısıyla yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Selahattin Akyıl*, § 41).

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık on bir yıl sürdüğü anlaşılan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuruçunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

“(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruçucu lehine

tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

35. Başvurucu 10.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya -talebi de dikkate alınarak- net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 3. İdare Mahkemesine (E.2015/2046) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/4/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ